



## بررسی حق حضانت (مادر) در فقه امامیه و اهل سنت

ناهید نجفی زرمهری

کارشناسی ارشد رشته فقه و حقوق پیام نور مشهد

Nahid.najafi1354@gmail.com

### چکیده

حضانت نوعی ولایت و سلطنت بر کودک و مجنون به منظور نگهداری و تربیت آنهاست. در نوشتار حاضر حضانت کودک از دیدگاه فقه امامیه و اهل سنت و قانون مدنی ایران طی سه بخش شامل مباحثی چون مفهوم شناسی، فلسفه حضانت، تربیت کودک، شرایط و موانع حضانت، به روش توصیفی مورد بحث قرار گرفته است. اهم عناوین این پژوهش عبارتند از کلیات شامل مفهوم شناسی حق ولایت و حضانت در لغت و اصطلاح فقهی و حقوقی، مبانی نظری حضانت مشتمل بر فلسفه حضانت، شرایط و موانع حضانت، مستحقین امر حضانت و زمان پایان آن، حضانت به معنای ولایت بر طفل و مجنون به جهت تربیت، نگهداری و هر کاری است که به مصلحت او باشد. زیرا فلسفه و هدف اصلی از حضانت، نگهداشت مصلحت کودک است. حضانت نسبت به مادر حق است و نسبت به پدر هم حق است و هم تکلیف. حضانت با ولایت تفاوت دارد. زیرا حضانت ناظر به نگهداری کودک است، اما ولایت مربوط به نظارت بر اموال و ازدواج اوست هر چند رابطه های مستقیم بین آنها بر قرار است، بدینصورت که میزان توان مالی کودک و چگونگی آن در چگونگی حضانت تاثیر می گذارد.

**واژگان کلیدی:** حضانت، سرپرستی کودک، شیردهی، حکم یا حق بودن، دلایل اولویت مادر

### مقدمه

حضانت نوعی ولایت و سرپرستی است برای حفظ و نگهداری و تربیت کودک و مجنون و زمانی آغاز می یابد که مادر و پدر سرپرستان واقعی کودک هستند. به دلایلی از موقعیت و شرایط خوب گذشته بهره مند نباشند، حال یا طلاق بگیرند، یا یکی از آنها و یا هر دو فوت کنند. لذا فقهای ما و بعد از آن آنچه قانون برداشت کرده است می تواند تصمیم گیرنده برای آینده کودک باشد. تازمان بلوغ، و در این دوره مهمترین بخش از زندگی یک فرد محسوب می شود.

### تعریف حضانت در اصطلاح فقه

دکتر حسن امامی در تعریف حضانت گفته است: نگهداری و تربیت طفل را در اصطلاح حقوق اسلام حضانت می گویند [۱] در اصطلاح عبارت است از نگهداری مادی و معنوی از طفل

### مفهوم تربیت (تفاوت حضانت و تربیت)

تربیت طفل عبارت است از یاد دادن آداب و روابط اجتماعی و مسائل اخلاقی متناسب با محیط خانوادگی او و همچنین کوشش در فراگیری علم صنعت است که به وسیله آن زندگی خود را به رفاه بگذرانند [۱۲]. عبارت است از جهت موضوع، هر حضانتی فایده و ثمره تربیتی دارد. اما هر تربیتی حضانت نیست و گفتنی است حضانت بیشتر ناظر به جهت جسمانی اوست. از جهت شروع عمل حضانت کودک با تولد او آغاز می گردد، اما تربیت، مدتی بعد از ولادت می باشد [۹]. از آنجایی که صغیر دارای قوای جسمانی و دماغی ضعیف و نارس می باشد و نمی تواند مستقلاً زندگی نماید

و پرورش و سرپرستی کودک توسط پدر یا مادر و یا کسانی که قانون مقرر کرده است. [۱۲]

و در واقع قادر نیست منافع خود را در جامعه حفظ کند، ناچاراً محتاج به حمایت و سرپرستی دیگران است. و از کلمات فقها و حقوقدانان این گونه استنباط می شود که مهم ترین فلسفه حضانت، نگهداری کودک و رعایت غبطه و مصلح وی است. طفل از دو جهت نیاز به حمایت دارد: ۱- نگهداری و تربیت ۲- حفظ و اداره اموال [۱۲] تربیت در لغت به معنای پروراندن و آموختن است. [۸]